

МОТИВИ

към проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за Българската народна банка

1. Причините, които налагат приемането

Постигането на пълна правна конвергенция с европейските изисквания за независимост на централната банка е условие за правната интеграция на българската централна банка в Евросистемата при въвеждането на еврото като официална парична единица на Република България, както и за ефективното изпълнение на нейните цели и задачи.

Публикуваните през юни 2024 г. Доклади за конвергенция на Европейската централна банка (ЕЦБ) и Европейската комисия (ЕК), в които се разглежда съвместимостта на националното законодателство с членове 130 и 131 от Договора за функционирането на ЕС (ДФЕС) и съответните членове от Устава на Европейската система на централни банки (ЕСЦБ) и Европейската централна банка (Устава), констатира, че евентуалното назначаване на управителя или подуправител на Българската народна банка за служебен министър-председател по реда на чл. 99, ал. 5 от Конституцията на Република България, изискващо прекъсване на техния мандат, излага на риск независимото упражняване на правомощията и изпълнението на задачите и задълженията, възложени на централната банка. Според европейските институции този риск би бил достатъчно смекчен само с изискването управителят или подуправителят да подадат оставка при назначаването им за служебен министър-председател.

2. Целите, които се поставят

С предложения проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за Българската народна банка се цели постигане на пълно правно съответствие на Закона за Българската народна банка (Обн., ДВ, бр. 13 от 2024 г., в сила от датата, посочена в Решение на Съвета на Европейския съюз за приемането на еврото от Република България) с изискванията на ДФЕС и Устава за институционална и персонална независимост на централната банка във връзка с реда за назначаване на служебно правителство, предвиден в чл. 99, ал. 5 от

Конституцията на Република България. Това е свързано с отразяване на представените по-горе препоръки, отчетени в Докладите за конвергенция на ЕЦБ и ЕК за 2024 г.

3. Основни промени, предлагани със законопроекта за изменение и допълнение на ЗБНБ

Съгласно член 130 от ДФЕС, при упражняване на правомощията и изпълнението на задачите и задълженията, възложени им в съответствие с ДФЕС и Устава, нито Европейската централна банка, нито национална централна банка, нито някой от членовете на техните органи за вземане на решения имат право да искат или да приемат указания от институциите, органите, службите или агенциите на Съюза, от правителство на държава членка или от някой друг орган. Институциите, органите, службите или агенциите на Съюза, както и правителствата на държавите членки се задължават да спазват този принцип и да не се стремят да оказват влияние върху членовете на органите за вземане на решения на ЕЦБ или на националните централни банки при изпълнение на техните задачи.

От член 130 от ДФЕС следва, че член на орган за вземане на решения на национална централна банка, в частност член на Управителния съвет на Българската народна банка, не може едновременно да поема функцията и на член на национално правителство. В противен случай не е възможно независимото упражняване на правомощията и изпълнението на задачите и задълженията на централната банка. В случай че управителят или подуправител бъдат назначени като служебен министър-председател по реда на чл. 99, ал. 5 от Конституцията на Република България, същият в съответствие с чл. 130 от ДФЕС е длъжен да зачита изцяло институционалната независимост на Българската народна банка и нейните органи за вземане на решения.

В светлината на изискването за независимо упражняване на правомощията и изпълнение на задачите и задълженията, възложени на националната централна банка от ДФЕС и Устава, рискът управителят или подуправител да заеме длъжност като служебен министър-председател, несъвместима с позицията му в централната банка съгласно чл. 130 от ДФЕС, не може да бъде преодолян само чрез изискване за прекъсване на мандата, както бе предвидено в измененията на действащия Закон за Българската народна банка (Обн., ДВ, бр. 46 от 10.06.1997 г., последно изм. и доп., бр. 29 от 2.04.2024 г.).

С оглед на изложеното, предложените промени в новия Закон за Българската народна банка, който влиза в сила от датата на приемане на еврото в Република България, предвиждат, че в случай че управителят, съответно подуправител на БНБ, е съгласен да бъде назначен за служебен министър-председател по реда на чл. 99, ал. 5 от Конституцията на Република България, същият подава оставка от заеманата от него позиция в централната банка.

Това е в съответствие с член 130 от ДФЕС и гарантира съблюдаване на принципа на институционална независимост на централната банка.

В допълнение, съгласно член 14.2 от Устава на ЕСЦБ член на управителния съвет на централната банка може да бъде освободен от длъжност само ако той или тя вече не отговаря на условията, необходими за изпълнение на неговите или нейните задължения, или ако той или тя е извършил сериозно нарушение. Следователно, назначаването на управителя или подуправител на БНБ за служебен министър-председател на основание чл. 99, ал. 5 от Конституцията на Република България не може да представлява освобождаване от длъжност.

В този смисъл и с оглед гаранция за спазване на принципа на персонална независимост, законопроекът предвижда наличието на изрично съгласие на управителя или подуправител за назначаването им за служебен министър-председател, както и правото на отказ същите да бъдат назначени за такива.

По този начин предложените със законопроекта промени отразяват и споменатите по-горе препоръки, съдържащи се в Конвергентните доклади на ЕЦБ и ЕК от 2024 г.

4. Финансовите и други средства, необходими за прилагането на новата уредба

За прилагането на новата уредба не са необходими допълнителни разходи/трансфери и други плащания, които да бъдат одобрени по бюджетите на разпоредителите с бюджет или по сметка за средства от Европейския съюз.

Не се очаква прилагането на новата уредба да доведе до необходимост от финансови и други средства.**5. Очаквани резултати от прилагането на Закона за изменение и допълнение на Закона за Българската народна банка, базирани на извършената частична предварителна оценка на въздействието**

Постигането на пълно правно съответствие с изискванията на законодателството на ЕС, предвидени по отношение на правната рамка, приложима към централната банка, е задължение на Република България като държава- членка с дерогация, по смисъла на ДФЕС.

Във връзка с прилагането на новата уредба очакваните резултати се състоят в гарантирането на независимостта на Българската народна банка и постигането на пълно правно съответствие с изискванията на законодателството на ЕС, предвидени по отношение на правната рамка, приложима към централната банка.

6. Анализ за съответствие с правото на Европейския съюз

С проекта на акт не се цели транспонирането на европейско законодателство или изпълнение на задължения, произтичащи от актове на Европейския съюз, поради което не се налага изготвяне на справка за съответствие с европейското право съгласно чл. 35, ал. 2, т. 5 от УПМСНА.

7. Информация за проведените обществени консултации

По проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за Българската народна банка е изготвена частична предварителна оценка на въздействието съгласно чл. 20, ал. 2 от Закона за нормативните актове, която е съгласувана по реда на чл. 30б от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация.

Съгласно чл. 26, ал. 3 от Закона за нормативните актове и чл. 85, ал. 1 от Устройственият правилник на Министерския съвет и на неговата администрация законопроектът, мотивите към него, частичната предварителна оценка на въздействието и становището на дирекция „Модернизация на администрацията“ към Министерския съвет са публикувани на интернет страницата на Министерството на финансите и на Портала за обществени консултации за представяне на становища и предложения.

Определеният срок за представяне на становища и предложения по законопроекта в рамките на обществените консултации е 14 дни. Това е в съответствие с чл. 26, ал. 4 от Закона за нормативните актове, който позволява срокът за съгласуване да бъде не по-кратък от 14 дни при изключителни ситуации. Съкращаването на срока за представяне на становища и предложения от 30 на 14 дни е обусловено от задълженията на Министерския съвет, произтичащи от *Решение на Народното събрание от 27 юли 2024 г. за ускоряване и завършване на процеса по практическата подготовка за приемане на еврото в*

Република България (Обн., ДВ, бр. 64 от 2024 г.). По-конкретно, т. 2.5 от Решението задължава правителството да поиска извънредни конвергентни доклади от Европейската комисия и Европейската централна банка не по-късно от две седмици след като Република България изпълни критерия за ценова стабилност. В тази връзка е важно страната ни освен да е изпълнила всички числови критерии за присъединяване, да е привела и националното си законодателство в съответствие с изискванията на ДФЕС и Устава.

Справката за постъпилите предложения, заедно с обосновка за неприетите предложения в резултат на проведените обществени консултации, е публикувана на интернет страницата на Министерството на финансите и на Портала за обществени консултации.

Законопроектът за изменение и допълнение на ЗБНБ е съгласуван по реда на чл. 32, ал. 1, 3 и 5 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация, както и от Комисията за противодействие на корупцията по чл. 46, ал. 1, т. 7 от Закона за противодействие на корупцията.

Законопроектът за изменение и допълнение на ЗБНБ е съгласуван с Европейската комисия и Европейската централна банка¹, които са изразили своите положителни становища по него.

¹ [Становище на Европейската Централна банка от 5 юли 2024 година относно евентуалното назначаване на управителя или на подуправител на Българската народна банка за служебен министър-председател](#)